

АНОТАЦІЯ

Шевчук О.А. «Державно-приватне партнерство в сфері інноваційного розвитку». Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю **281 Публічне управління та адміністрування.** – Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

Інноваційним інструментом розвитку економіки та соціально-економічних відносин в державі є налагодження партнерських відносин між державою в особах органів виконавчої влади та місцевого самоврядування із суб'єктами підприємницької діяльності. Державно-приватне партнерство стимулює залучення інвестицій у реальний сектор економіки та сприяє розвитку ринків капіталу, товарів та послуг, інноваційних галузей промисловості. Державно-приватні партнерства сьогодні є механізмом розвитку інфраструктури та підвищення якості суспільних послуг, а також забезпечують значущі завдання інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів.

Успішне використання державно-приватного партнерства може дати позитивні результати внаслідок поєднання (доповнення) вищих компетенцій державного сектору та бізнес-структури для задоволення інтересів обох сторін. В Україні модель ДПП все ще недостатньо використовується через проблеми в інституційних та законодавчих компонентах регуляторної процедури, але інтерес до ДПП постійно зростає.

Зважаючи на вагомий внесок вітчизняних та зарубіжних вчених в розвиток теоретичних та методологічних положень механізмів формування та реалізації проектів державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку, сьогодні залишаються невирішеними сукупність проблемних питань, зокрема проблема комплексного механізму формування та реалізації проектів, а також системи оцінки їх ефективності.

Розвиток партнерських відносин між державою та бізнесом на сьогоднішній день відіграє важливу роль у підвищенні не тільки ефективного функціонування підприємств, а й соціально-економічного розвитку держави в цілому. Завдяки такому

розвитку з'являється можливість залучення в державний сектор економіки додаткові ресурси, тобто інвестиції. Такі відносини сприяють підвищенню ефективності використання наявних ресурсів, розподілу ризиків між державним і приватним сектором та їх мінімізації завдяки об'єднанню ресурсів та потенціалів держави та бізнесу.

Механізми державно-приватного партнерства використовують практично у всіх галузях економіки. На сьогоднішній день особливо актуальним в сфері інноваційної діяльності та її розвитку є державно-приватне партнерство, як один із методів економічного та соціального стимулювання протягом всіх етапів інноваційної діяльності, проте в Україні він ще набув належного поширення.

У роботі досліджено теоретичні основи державно-приватного партнерства. Визначено, що державно-приватне партнерство є широко розповсюдженим у світі явищем. Зроблено висновок, що немає однозначного розуміння та трактування сутності поняття «державно-приватне партнерство», незважаючи на значний інтерес не тільки вчених, а й політиків до даного питання. Запропоновано власне розуміння сутності даного поняття, а саме під державно-приватним партнерством ми розуміємо систему співробітництва між державними установами та підприємствами, яка спрямована для досягнення спільних та окремих цілей, та реалізується в довгостроковій перспективі через залучення наявних ресурсів кожного партнера.

Проаналізовано базові ознаки державно-приватного партнерства та виділено ряд базових ознак державно-приватного партнерства, наявність яких є обов'язковою складовою в реалізації кожного спільного проєкту, а також дає змогу відрізнити цей механізм від інших форм взаємодії держави та бізнесу, а саме: довготривалість термінів співпраці; сторонами ДПП є державні органи, бізнес та суспільство, інтереси якого представляють державні органи; взаємозв'язки та умови співпраці між державними органами та бізнесом мають мати офіційний характер та бути зафіксованими в юридичних документах; розподіл ризиків та обов'язків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; рівноправний характер взаємодії між державою та приватним сектором; об'єднання спільних ресурсів для здійснення спільної мети, яка ґрунтується на базі суспільних інтересів.

У роботі досліджено сучасний стан нормативно-правового регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні, обґрунтована необхідність удосконалення правового забезпечення цього процесу. Встановлено, що спільна діяльність держави та приватного сектору в сучасній українській економіці є об'єктивною необхідністю, потрібне створення правової нормативної бази, що регулює таку діяльність, установлення правових норм і процедур утворення та функціонування системи державно-приватного партнерства.

Встановлено, що удосконалення нормативно-правового регулювання державно-приватного партнерства дозволить: підвищити прозорість взаємодії держави та бізнесу; підвищити рівень довіри між владою та бізнесом за рахунок подолання розпилення влади та підвищення підзвітності; інформувати органи державної влади, компанії та громадськість про можливості та переваги державно-приватного партнерства; зміцненню державно-приватного партнерства у проєктах стратегічного розвитку країни та регіонів;

Проведено бібліометричний аналіз, який дозволяє визначати напрямки дослідження з необхідним ступенем глибини і деталізації, а також, виявляти закономірності в наукових розробках вчених різних країн світу.

Досліджено тенденцію щодо укладених угод державно-приватного партнерства в Україні протягом 2016-2020 рр. Зареєстровано понад 192 договори на умовах державно-приватного партнерства, з яких здійснюється 52 договори. Визначено, що сфера транспорту є найпривабливішою для залучення інвестиційних коштів для втілення угод на умовах державно-приватного партнерства.

Досліджено, що найбільша кількість угод державно-приватного партнерства заключено у галузі виробництва, транспортування та постачання тепла/газу та водопостачання. Найменша кількість угод державно-приватного партнерства заключено стосовно галузі охорони здоров'я, туризму, відпочинку, культури та спорту, подовження з відходами, крім збирання та перевезення. Лідерами за кількістю проєктів державно-приватного партнерства є Миколаївська та Закарпатська область – 4 (проєкти ДПП), Львівська, Запорізька, Донецька – 3 (проєкти ДПП), Херсонська та Дніпропетровська області – 2 (договори ДПП) та решті областей притаманне значення 1 договір державно-приватного партнерства.

Досліджено пріоритетні напрями у державно-приватному партнерстві в країнах, що розвиваються а саме: енергетика, транспорт, водопостачання та водовідведення та тверді побутові відходи.

Визначено країн-лідерів за кількістю підписаних договорів державно-приватного партнерства, а саме: Іспанія (понад 166 укладених договорів ДПП), Німеччина (понад 125 договорів ДПП), Португалія (41 договір ДПП) та Нідерланди (42 договори ДПП). Відмічено, що у Бельгії, Болгарії, Греції, Ірландії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Німеччині та Словаччині сектор «Транспорт» є пріоритетним напрямом державно-приватного партнерства.

У роботі розраховано Глобальний індекс інновацій у 2020 році, що знизився на 2 позиції порівняно з 2019 роком, що свідчить про негативний вплив на результативність інноваційної діяльності в цілому. За Індексом інновацій Агентства Bloomberg Україна у 2020 році зайняла 56 місце серед 60 країн у загальному рейтингу та піднялася на 3 позиції порівняно з 2019 роком.

Визначено, що кількість інноваційно активних підприємств в Україні поступово збільшувалася до 810 підприємств у 2020 році, які активно впроваджували інноваційні технології та продукцію. Досліджено динаміку інноваційних підприємств в розрізі регіонів України, що свідчить про незначне збільшення кількості підприємств у 2020 році порівняно з 2019 роком у таких областях, як Полтавська, Вінницька, Волинська, Закарпатська, Херсонська, Черкаська області. У Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Одеській, Рівненській областях спостерігається зменшення позицій у 2020 році у порівнянні з 2019 роком.

Ідентифіковано мету державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку, яка полягає в забезпеченні довгострокового співробітництва між державою та приватним сектором шляхом об'єднання ресурсів для підвищення рівня інноваційної діяльності; визначено завдання державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку полягають у: залученні приватного сектора до управління державними активами, зниження навантаження на бюджет, залучення інвестицій в інноваційний сектор; розширення моделей взаємодії держави та бізнесу.

Визначено шляхи удосконалення державно-приватного партнерства в сфері інновацій полягають у наступному: удосконалення законодавчої бази, що регулює державно-приватне партнерство; розробка принципів взаємовідносин між державою і приватним сектором в процесі реалізації державно-приватного партнерства та удосконалення інституційної моделі реалізації державно-приватного партнерства в сфері інновацій; удосконалення алгоритму реалізації державно-приватного партнерства в сфері інновацій, шляхом забезпечення використання різних форм і інструментів державно-приватного партнерства; формування системи державної підтримки результатів інноваційної діяльності та формування у підприємців мотивації до розвитку інноваційної діяльності.

Проаналізовано алгоритм реалізації державно-приватного партнерства в сфері розвитку інновацій, зокрема визначено етапи його проведення, яка передбачають: ініціювання проекту, розробку і експертизу проекту, проведення конкурсу, укладання угоди, реалізацію проекту, моніторинг і контроль реалізації проекту, аналіз одержаних результатів ДПП та розробка нових моделей ДПП. Проаналізовано суб'єктів державного регулювання державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку, подальшого розвитку набула інституційна модель в частині визначення повноважень та функцій органів влади.

ANNOTATION

Shevchuk O.A. "Public-private partnership in the field of innovative development." Qualified scientific work with manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 Public management and administration. - State University "Zhytomyr Polytechnic" of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

An innovative tool for the development of the economy and socio-economic relations in the state is the establishment of partnership relations between the state in the persons of the executive power and local self-government bodies and the subjects of entrepreneurial activity. Public-private partnership stimulates the attraction of investments in the real sector of the economy and promotes the development of capital markets, goods and services, and innovative industries. Today, public-private partnerships are a

mechanism for developing infrastructure and improving the quality of public services, as well as providing significant tasks for the investment and innovation development of regions.

The successful use of public-private partnership can give positive results due to the combination (complement) of higher competencies of the public sector and the business structure to satisfy the interests of both parties. In Ukraine, the PPP model is still underutilized due to problems in the institutional and legislative components of the regulatory procedure, but interest in PPPs is constantly growing.

Taking into account the significant contribution of domestic and foreign scientists to the development of theoretical and methodological provisions of mechanisms for the formation and implementation of public-private partnership projects in the field of innovative development, a set of problematic issues remain unresolved today, in particular the problem of a complex mechanism for the formation and implementation of projects, as well as a system for evaluating their effectiveness.

The development of partnership relations between the state and business today plays an important role in increasing not only the effective functioning of enterprises, but also the socio-economic development of the state as a whole. Thanks to this development, it becomes possible to attract additional resources, that is, investments, to the state sector of the economy. Such relations contribute to the improvement of the efficiency of the use of available resources, the distribution of risks between the public and private sectors and their minimization thanks to the combination of resources and potentials of the state and business.

Mechanisms of public-private partnership are used in almost all sectors of the economy. Today, public-private partnership is particularly relevant in the field of innovative activity and its development, as one of the methods of economic and social stimulation during all stages of innovative activity, however, it has not yet gained proper distribution in Ukraine.

The paper examines the theoretical foundations of public-private partnership. It was determined that public-private partnership is a widespread phenomenon in the world. It was concluded that there is no unambiguous understanding and interpretation of the essence of the concept of "public-private partnership", despite the significant interest of

not only scientists, but also politicians in this issue. Our own understanding of the essence of this concept is proposed, namely, by public-private partnership, we understand a system of cooperation between state institutions and enterprises, which is aimed at achieving joint and separate goals, and is implemented in the long term through the involvement of the available resources of each partner.

The basic features of public-private partnership are analyzed and a number of basic features of public-private partnership are highlighted, the presence of which is a mandatory component in the implementation of each joint project, and also makes it possible to distinguish this mechanism from other forms of interaction between the state and business, namely: long term cooperation; parties to PPPs are state bodies, business and society whose interests are represented by state bodies; relationships and conditions of cooperation between state bodies and business should be of an official nature and be recorded in legal documents; distribution of risks and responsibilities in the process of implementation of public-private partnership; equal nature of interaction between the state and the private sector; pooling of common resources for the realization of a common goal, which is based on the basis of public interests.

The paper examines the current state of regulatory and legal regulation of the development of public-private partnership in Ukraine, and substantiates the need to improve the legal support of this process. It has been established that the joint activity of the state and the private sector in the modern Ukrainian economy is an objective necessity, it is necessary to create a legal regulatory framework that regulates such activity, establish legal norms and procedures for the formation and functioning of the public-private partnership system.

It has been established that the improvement of regulatory and legal regulation of public-private partnership will allow: to increase the transparency of interaction between the state and business; increase the level of trust between the government and business by overcoming the dispersion of power and increasing accountability; to inform state authorities, companies and the public about the possibilities and advantages of public-private partnership; strengthening of public-private partnership in strategic development projects of the country and regions;

A bibliometric analysis was carried out, which allows to determine the directions of research with the necessary degree of depth and detail, as well as to identify regularities in the scientific developments of scientists from different countries of the world.

The trend regarding concluded public-private partnership agreements in Ukraine during 2016-2020 was studied. More than 192 contracts on the terms of public-private partnership were registered, of which 52 contracts are implemented. It was determined that the field of transport is the most attractive for attracting investment funds for the implementation of agreements on the terms of public-private partnership.

It was studied that the largest number of public-private partnership agreements was concluded in the field of production, transportation and supply of heat/gas and water supply. The smallest number of public-private partnership agreements was concluded in the field of health care, tourism, recreation, culture and sports, extension with waste, except for collection and transportation. The leaders in terms of the number of public-private partnership projects are Mykolaiv and Zakarpattia region – 4 (PPP projects), Lviv, Zaporizhzhya, Donetsk regions – 3 (PPP projects), Kherson and Dnipropetrovsk region – 2 (PPP contracts), and the remaining oblasts have 1 state contract - private partnership. The priority directions in public-private partnership in developing countries are studied, namely: energy, transport, water supply and drainage, and solid household waste.

The leading countries in terms of the number of signed public-private partnership agreements were identified, namely: Spain (over 166 concluded PPP agreements), Germany (over 125 PPP agreements), Portugal (41 PPP agreements) and the Netherlands (42 PPP agreements). It was noted that in Belgium, Bulgaria, Greece, Ireland, Spain, Italy, the Netherlands, Germany and Slovakia, the "Transport" sector is a priority area of public-private partnership.

The work calculated the Global Innovation Index in 2020, which decreased by 2 positions compared to 2019, which indicates a negative impact on the effectiveness of innovation activity as a whole. According to the Innovation Index of the Bloomberg Agency, in 2020 Ukraine took 56th place among 60 countries in the overall rating and rose by 3 positions compared to 2019.

It was determined that the number of innovatively active enterprises in Ukraine gradually increased to 810 enterprises in 2020, which actively introduced innovative

technologies and products. The dynamics of innovative enterprises across the regions of Ukraine was studied, which indicates a slight increase in the number of enterprises in 2020 compared to 2019 in such regions as Poltava, Vinnytsia, Volyn, Zakarpattia, Kherson, and Cherkasy regions. In Donetsk, Zhytomyr, Zaporizhzhia, Luhansk, Mykolaiv, Odesa, Rivne regions, there is a decrease in positions in 2020 compared to 2019.

The goal of public-private partnership in the field of innovative development has been identified, which is to ensure long-term cooperation between the state and the private sector by pooling resources to increase the level of innovative activity; the defined tasks of public-private partnership in the field of innovative development are: involving the private sector in the management of state assets, reducing the burden on the budget, attracting investments in the innovative sector; expansion of models of interaction between the state and business.

The ways of improving the public-private partnership in the field of innovation are defined as follows: improvement of the legislative framework regulating the public-private partnership; development of principles of relations between the state and the private sector in the process of implementation of public-private partnership and improvement of the institutional model of implementation of public-private partnership in the field of innovation; improvement of the algorithm for the implementation of public-private partnership in the field of innovation, by ensuring the use of various forms and tools of public-private partnership; the formation of a system of state support for the results of innovative activities and the formation of entrepreneurs' motivation for the development of innovative activities.

The algorithm for the implementation of public-private partnership in the field of innovation development has been analyzed, in particular, the stages of its implementation have been determined, which include: project initiation, project development and examination, competition, conclusion of an agreement, project implementation, monitoring and control of project implementation, analysis of PPP results and development new PPP models. Subjects of state regulation of public-private partnership in the field of innovative development were analyzed, the institutional model in terms of determining the powers and functions of government bodies acquired further development.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Shevchuk A. Development of the conceptual and categorical apparatus of formation and implementation of public-private partnership in the field of innovation development. Global prosperity. 2021. Volume 1. Issue 3. Number 2. Pp. 130-139 (0,6 д. а.).
2. Shevchuk O. Regulatory and legal regulation of public-private partnership as an tool of innovative development. East Journal of Security Studies. Volume 4, Issue 1 2019. ст 340-352. URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/82>
3. Шевчук О.А. Розробка комплексного механізму реалізації державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. № 20. С. 194-201 (0,8 д. а.).
4. Шевчук О.А. Стратегічні напрямки підтримки державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку. Держава та регіони. 2021. № 1 (71). С. 165-175 (0,7 д. а.).
5. Шевчук О.А. Бібліометричний аналіз наукових досліджень з проблем державно-приватного партнерства. Право та державне управління. 2021. №2. С. 295-305 (0,5 д. а.)
6. Самчик М.Ю. Шевчук О.А. Механізми реалізації проектів державно-приватного партнерства: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2021. 204 с. Особистий внесок автора: обґрунтовано сучасні складові напрями реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Шевчук О.А. Аналіз поняття державно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку. Постконфліктна економіка: державно-управлінські аспекти та еколого-економічні проблеми: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 21-22 квітня 2017 року). Житомир: ЖДТУ, 2017. С. 158-159. (0,2 д. а.)

8. Шевчук О.А., Дубок О.Л. Запровадження, цілі та розвиток електронного урядування в Україні. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки. Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. С. 840. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/15.-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya.pdf> (загальний обсяг 0,1 д. а., особисто автору належить 0,05 д. а.: досліджено цілі електронного урядування в Україні).

9. Шевчук О.А. Закордонний досвід державно-приватного партнерства. Вдосконалення економіки та фінансової системи на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11 квітня 2020 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. 128 с. С. 123-125. (0,14 д.а.).